

Stockholm den 16 september 2024

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Ju.L4@regeringskansliet.se

Remissyttrande över promemorian Förbättrade möjligheter för polisen att använda kamerabevakning (Ds 2024:11) – dnr Ju2024/01351

1 INLEDNING

1.1 Centrum för rättvisa är en ideell och oberoende stiftelse med uppdrag att värna skyddet för enskildas grundläggande fri- och rättigheter genom rättsprocesser, utbildning och opinionsbildning.

1.2 Centrum för rättvisa har som remissinstans inbjudits att lämna synpunkter på förslagen i den rubricerade promemorian och får sammanfattningsvis anföra följande:

- (i) Förslaget om ansiktsigenkänning i realtid avstyrks på grund av att den föreslagna regleringen är ofullständig och därmed olämplig att införa innan samtliga nödvändiga rättssäkerhetsgarantier finns på plats.
- (ii) Samtliga förslag om utökad kamerabevakning bör tidsbegränsas och utvärderas efter ett antal år innan de införs permanent.
- (iii) Det behövs en helhetsbedömning av hur den så kallade kameraoffensivens olika delar sammantaget förhåller

sig till Europakonventionens, EU-rättens och grundlagens krav.

2 CENTRUM FÖR RÄTTVISA AVSTYRKER FÖRSLAGET OM ANSIKTSIGENKÄNNING I REALTID PÅ GRUND AV ATT DET ÄR OFULLSTÄNDIGT (AVSNITT 11.4)

2.1 Centrum för rättvisa ifrågasätter inte att det kan finnas ett legitimt behov av att kunna använda ansiktsigenkänning för att effektivisera brottsbekämpningen. Skälet till att Centrum för rättvisa avstyrker promemorians förslag i den här delen är att det framlagda förslaget är ofullständigt. Det går därmed inte att bedöma dess förenlighet med skyddet för enskildas fri- och rättigheter. Det har inte angetts något skäl till varför ett fullständigt förslag inte har lagts fram.

2.2 I promemorian föreslås en ny bestämmelse som föreskriver att Polismyndigheten och Säkerhetspolisen ska få ges tillstånd att använda system för ansiktsigenkänning i realtid under de förutsättningar och för de syften som anges i artikel 5.1 h i EU:s förordning om artificiell intelligens (AI-förordningen). Användning av system för ansiktsigenkänning utgör ett potentiellt stort ingrepp i den personliga integriteten. Detta eftersom de möjliggör övervakning av ett stort antal människor och innebär behandling av känsliga uppgifter i form av biometriska personuppgifter (se s. 216 i promemorian).

2.3 För att den föreslagna bestämmelsen ska kunna tillämpas krävs först att AI-förordningen träder i kraft och att kompletterande bestämmelser införs. Det är bland annat fråga om föreskrifter om vilken eller vilka myndigheter som ska vara marknadskontroll-

myndighet till vilken varje användning av ett system för biometrisk fjärridentifiering i realtid på allmän plats ska anmälas och vilken rättslig eller oberoende administrativ myndighet som ska vara tillståndsgivare för sådana system (se artikel 5 punkterna 4 och 5 i AI-förordningen). Som anges i promemorian behövs även kompletterande bestämmelser som anger hur systemen och utdata från dessa får användas. Sådana bestämmelser är, enligt promemorian, av stor vikt för att ge ett ytterligare skydd åt den personliga integriteten och andra grundläggande fri- och rättigheter. (Se s. 182 f. i promemorian.)

- 2.4 I promemorian föreslås alltså en reglering som ger ett principiellt klartecken att använda system för ansiktigenkänning i realtid, men som för närvarande inte kan användas, bland annat eftersom det krävs kompletterande bestämmelser. Ett sådant stegvis införande av en ny och ingripande övervakningsåtgärd gör det svårt att bedöma dess förenlighet med rättighetsskyddet och framstår därför som mindre lämpligt.
- 2.5 I synnerhet Europakonventionens krav på att det vid övervakning ska finns heltäckande rättssäkerhetsgarantier mot godtycke och missbruk, s.k. ”end-to-end safeguards”, är svårt att utvärdera utan att samtliga förutsättningar för övervakningen och samtliga rättssäkerhetsgarantier finns på plats. Det som enligt Europakonventionen ska bedömas är nämligen hur skyddet ser ut när övervakningen beslutas (bl.a. hur tillståndsförfarandet ser ut), under tiden övervakningen pågår (bl.a. hur uppgifterna får användas, bearbetas och lagras och hur åtkomsten av uppgifterna hanteras) och efter att övervakningen är avslutad (bl.a. om det finns effektiv tillsyn och rättsmedel) (se bl.a. *Roman Zakharov v.*

Russia [GC], no. 47143/06, §§ 233– 234, ECHR 2015, *Centrum för rättvisa v. Sweden* [GC], no. 35252/08, § 264, 25 May 2021 och *Big Brother Watch and Others v. the United Kingdom* [GC], nos. 58170/13 and 2 others, § 350, 25 May 2021).

- 2.6 Centrum för rättvisas anser följaktligen att regeringen bör avvakta med att gå vidare med promemorians förslag i denna del. Det vore klart mer lämpligt att hantera alla dessa frågor inom ramen för samma utredning än att anta en ofullständig reglering som senare kan komma att behöva ändras.

3 FÖRSLAGEN OM UTÖKAD KAMERABEVAKNING BÖR TIDSBEGRÄNSAS

- 3.1 En given utgångspunkt vid all ingripande lagstiftning som på ett mer påtagligt sätt utvidgar de brottsbekämpande myndigheternas befogenheter bör vara att den tidsbegränsas och att dess effektivitet och påverkan på enskildas rättigheter utvärderas innan den görs permanent. Så har till exempel skett vid införandet av hemlig dataavläsning och preventiva tvångsmedel (se prop. 2019/20:64 och prop. 2022/23:126).
- 3.2 Centrum för rättvisa anser att de utvidgningar av de brottsbekämpande myndigheternas möjlighet att bedriva kamerabevakning som nu föreslås bör tidsbegränsas på motsvarande sätt. I vart fall bör förslaget om ansiktsgenkänning i realtid tidsbegränsas – inte minst med tanke på att det förslag som nu läggs fram innebär att Sverige lägger sig precis vid gränsen för vad som är tillåtet enligt AI-förordningen.

4 DET BEHÖVS EN HELHETSANALYS AV KAMERAOFFENSIVENS FÖRENLIGHET MED RÄTTIGHETSSKYDDET

- 4.1 I promemorian konstaterar utredningen att uppdraget har inrymt ett flertal frågor av inte helt enkel natur som måst lösas på en förhållandevis kort tid (se s. 33 i promemorian). Utredningen konstaterar också att det i vissa delar är svårt att med säkerhet bedöma konsekvenserna för den personliga integriteten (se s. 214 ff.). En bidragande orsak är att de förslag som nu läggs fram bara utgör en avgränsad del av ett större lagstiftningsprojekt.
- 4.2 Den aktuella promemorian utgör en del av regeringens så kallade kameraoffensiv. Kameraoffensiven består av flera delar som behandlas i parallella utredningar. Förslagen som hittills presenterats har, såväl sedda var för sig som tillsammans, inneburit att grundläggande fri- och rättigheter förskjutits till förmån för en effektivare brottsbekämpning. Centrum för rättvisa vill understryka vikten av att det görs en helhetsbedömning av hur förslagen sammantaget förhåller sig till Europakonventionens, EU-rättens och grundlagens krav.
- 4.3 Ingen enskild utredning har av naturliga skäl haft möjlighet att bedöma den samlade effekten av de åtgärder som föreslås. Centrum för rättvisa efterlyser därför att det vid lämplig tidpunkt görs en sådan helhetsbedömning, till exempel genom att det tillsätts en särskild utredning med det uppdraget.

Som ovan,

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'F' followed by a long horizontal stroke that curves slightly upwards at the end.

Fredrik Bergman Evans

Chef för Centrum för rättvisa

Föredraget av juristerna Alexander Ottosson och Elmer Jonstoj Berg